

Проте ці проблеми можна вирішити шляхом створення середовища, яке буде забезпечувати розповсюдження і обмін знаннями про передові досягнення, розвитку мережі професійних об'єднань, консорціумів, центрів бенчмаркінгу.

Отже, проведене дослідження за обраною темою підтвердило гіпотезу про актуальність питання проведення бенчмаркінгу на підприємстві та про наявність значної ролі бенчмаркінгу в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бровкова О.Г. Бенчмаркінг як ефективний інструмент управління підприємством / О.Г. Бровкова, О.І. Манакова // Сталий розвиток економіки. – 2010. – № 3. – С. 243 – 247.
2. Дятлов О.Н. Загальний менеджмент: концепції та коментарі: навчальний посібник / О.Н. Дятлов, М.В. Плотніков, І.А. Мутовін. – Москва: Дело, 2007. – 399 с.
3. Збарський В.К. Основи підприємництва та бізнесу: підручник / В.К. Збарський, О.І. Стешук. – К., 2004. – 264 с.
4. Коваленко О.В. Сутність та особливості бенчмаркінгу в антикризовому управлінні підприємством / О.В. Коваленко // Механізм регулювання економіки – 2009. – № 3. – С. 140-145.
5. Продіус О.І. Планування процесу бенчмаркінгу на промисловому підприємстві / О.І. Продіус // Праці Одеського політехнічного університету – 2008. – №2 – С. 5 – 9.
6. Стельмах М.І. Бенчмаркінг як інструмент визначення конкурентоспроможності підприємства / М.І. Стельмах, Т.О. Сорока // Вісник ТНЕУ. – 2009. – №1. – С. 53 – 61.
7. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
8. Фещур Р.В. Бенчмаркінг як ефективний засіб зниження витрат виробництва / Р.В. Фещур, Н.В. Яворська, Т.В. Меренюк // Вісник Львівського політехнічного університету – 2007. – № 6. – С. 43-49.
9. Чорна Л.В. Сутність бенчмаркінгу в управлінні бізнес-процесами підприємства [Електронний ресурс] / Л.В. Чорна, У.Ю. Клещевнікова, Р.А. Казієв. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2009_27/45.pdf
10. Маркетингові аспекти розвитку бенчмаркінгу в Україні – 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1056>

** Ганжурова Людмила Юрївна – магістрант ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана».*

УДК 330.341.42.008

Олександр Гончарук *

ЦИВІЛІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ГЕНЕРАЦІЇ ПОТЕНЦІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто результати переструктурування господарського комплексу країни у взаємозв'язку з цілями, які ставилися перед цим процесом. Обґрунтовано причини структурних змін, які стримують соціально-економічну динаміку

Ключові слова: структура економіки, переструктурування, оцінка, ресурсовикористання, деструкції.

Гончарук А. А. Цивилизационная структура экономики как источник генерации потенциалов социально-экономического развития.

Рассмотрены результаты переструктурирования хозяйственного комплекса страны во взаимосвязи с целями, которые ставились перед этим процессом. Обоснованы причины структурных изменений, которые сдерживают социально-экономическую динамику.

Ключевые слова: структура экономики, переструктурирование, оценка, ресурсоиспользование, деструкции.

Goncharuk O. A. Civilizational Structure of the Economy as a Source of Generating Potentials of Socio-Economic Development.

The results of restructuring of state's economic complex were considered in relation to targets that were placed before the process. Grounds of structural changes that hinder socio-economic dynamics were based.

Keywords: structure of the economy, restructuring, valuation, resource exploitation, destructions.

Вступ. Господарський комплекс у будь-якій розвиненій економіці являє собою закономірно сформовану структуру з підприємств, здійснюючих різні види економічної діяльності. І саме взаємопов'язаність господарюючих суб'єктів забезпечує стійкість і цілісність економіки та визначає можливості економічного розвитку країни. Структура економіки України, яка склалася протягом десятиліть перебування у складі СРСР, була такою, що вела не тільки до перевитрат природних ресурсів, а й водночас не задовольняла потреб економіки в інвестиційних ресурсах, а населення – у комплексі товарів і послуг споживчого призначення. Більшість видів продукції внаслідок складеної ресурсомісткості суспільного виробництва були неконкурентоспроможними на західних ринках і малодоступні на внутрішньому. Розробка проблеми взаємозв'язку між структурою економіки і економічним зростанням проводилася завжди, але особливого розмаху набула на початку 90-х рр. XX ст.

Аналіз досліджень і публікацій. Значний внесок у вирішення питань теоретичного обґрунтування та практичного удосконалення виробничої і територіальної структури економіки А. Аракелян, І. Бондарь, М. Бор, З. Ватаманок, В. Геєць, В. Гришкін, О. Ємельянов, Л. Мінін, В. Науменко, О. Новосьолов, В. Попов, Л. Тимошенко, М. Якубовський, В. Яцура та ін. Водночас треба бути реалістом і констатувати наявність прогалин, які мали місце в плановій економіці і їх так і не вдалося ліквідувати в структурі господарського комплексу. А по деяким позиціям структурні деформації не тільки поширилися, але й поглибилися. До того ж, трансформаційні процеси, що відбуваються на національних теренах, створюють підвалини до формування оновленої парадигми структурної політики.

Виділення невирішених питань проблеми. Постає нагальна вимога усунення структурних диспропорцій. І, що головне, не за окремими напрямками, а з врахуванням взаємозв'язку і взаємовпливу в різних галузях, територіях і т.п. З огляду на те, що переструктурування економіки за своїм впливом на соціально-економічний розвиток набуває вирішального значення в формуванні підвалин розбудови соціальної держави, воно стає ключовою умовою забезпечення позитивних зрушень в економічній і соціальній динаміці. Оскільки за роки трансформаційних перетворень так і не відбулося послаблення структурних диспропорцій, а, більш того, в силу неспинного зростання цін вони посилюються метою статті є оцінка результатів переформатування структури економіки в різнобічному спектрі питань у їх взаємозв'язку і взаємовпливу.

Виклад основного матеріалу. В Україні впродовж 1990 – 2010 рр. мали місце відчутні структурні зміни в контексті секторального компонування. Ми маємо на увазі взаємозв'язок матеріального виробництва й сфери послуг. В структурі випуску товарів і послуг, питома вага галузей які виробляють товари зменшилася на 20,7 відсоткових пункти (в.п.) і складала на початок 2011 р. біля 55,9 %. Щодо галузей, які надають послуги, то їх частка у випуску товарів і послуг навпаки зросла на 20,7 в.п. Згідно теорії трьох секторів економіки словацького вченого М. Седлака [1, с. 49] у постіндустріальній фазі розвитку дійсно має прогресувати сектор послуг, концентруючи в собі до 80 % усього економічного активного населення. В секторі послуг української економіки наприкінці 2010 р. працювало біля 63,0 % зайнятого населення, що на 22,8 в.п перевищувало його частку за станом у 1990 р. [2, с. 342; 3, с.354].

Офіційна статистика засвідчує, що впродовж 1992 – 2008 рр. форму власності в Україні змінили 119 151 об'єктів, з яких 23,6 % були державними, а інші комунальними [4]. За станом на початок 2009 р. приватні нефінансові корпорації забезпечували 84,0 % випуску товарів і послуг та 78,3 % валової доданої вартості [5, с. 169]. Українське виробництво можна кваліфікувати як суто приватний сектор, виходячи з того, що мале підприємництво більше ніж на 86 % є приватним; частка великих і середніх підприємств у приватній власності перевищила за 60,0 %, понад 73 % робочої сили за станом на початок 2010 р. було сконцентровано у приватному секторі економіки.

В принципі приведені результати структурних змін відносяться до позитивного плану і пов'язані з відчуженням безпосередніх виробників від засобів праці та формуванням сфери перетоку вивільненої робочої сили з сегменту продукування товарів і послуг. Проте зміни виробничої структури економіки та форм власності не можуть відбуватися формально суто заради створення видимості формування нових виробничо-економічних відносин і їх суб'єктів. Ефективність структурно-трансформаційних перетворень не може вимірюватися кількістю чи то питоною вагою приватних підприємств. Більш прийнятною оцінкою є обсяг і вартість послуг, що надається сектором послуг. За підходами провідних українських вчених метою реформування мало б стати «...поліпшення якості життя населення та оптимізація середовища його проживання, ...створення умов для динамічного розвитку структурно оновленого і збалансованого народногосподарського комплексу» [6, с. 67].

Разом з тим за такого поширення приватної власності вагомі і однозначні підстави для ствердження про більш ефективну господарську діяльність в цьому секторі порівняно з державним віднайти неможливо.

До такого висновку приводять результати критичної оцінки ефективності господарювання й ресурсовикористання суб'єктами різних форм власності в секторі нефінансових корпорацій.

Ситуація, що склалася зокрема в приватному секторі нефінансових корпорацій щодо ефективності господарювання, презентує досить складний спектр соціально-ринкових деструкцій. Відхід держави від втручання в господарську діяльність суб'єктів ринкової економіки в умовах недосконалих за змістом і силою

впливу ринкових інститутів сприяв алогічній за аксіоматикою ринку господарській поведінці і ігноруванню принципу соціальної відповідальності.

Досить інформативною характеристикою ефективності виробництва постає динаміка співвідношення між проміжним споживанням і валовим випуском, яке ідентифікується з показником затратомісткості. Взагалі по економіці впродовж 1990 – 2009 рр. затратомісткість виробництва товарів і послуг в цілому по економіці набула стійкої тенденції до зростання. Якщо у 1990 р. затратомісткість складала 41,2 %, то вже в 2009 р. перевищила 58,3 % [4, с. 30-33; 5, с. 15; 7, с. 13].

В розрізі інституційних секторів економіки ситуація теж не була кращою. Так, в секторі нефінансових корпорацій затратомісткість впродовж 1990-2009 рр. зросла на 11,7 в.п. і склала на початок 2010 р. понад 66,4 %, по фінансовим корпораціям цей показник зріс за той же період на 25,6 в.п. і склав 44,6 %, по некомерційним організаціям – на 12,1 в.п. і склав 42,5 % і по домашнім господарствам зріс з 37,1 до 40,9 % тобто на 3,8 в.п.

Отже, так довго очікувані надії щодо активної і ефективної виробничо-господарської діяльності за умови домінування приватної власності виявилися на національних теренах міфом. Але, якщо практика світової спільноти доводить протилежне, то мабуть надії на приватну власність не виправдалися з якихось інших причин.

Витратомісткість продукції сільського господарства у 2010 р. складала понад 58,4 % й перевищувала його значення зафіксоване у 1990 р. на 23,1 в.п. Подібна динаміка віднаходить пояснення у різкому зростанні цін на весь комплекс ресурсів у період посіву та догляду за продукцією рослинництва. Витратомісткість виробництва в будівництві зросла впродовж 1990 – 2010 рр. з 41,2 % до 66,9 % або більше ніж у 1,6 рази. Витратомісткість промислового виробництва впродовж 1990 – 2010 рр. зросла на 7,3 в.п. У сфері послуг витратомісткість зросла з 40 % до 42,5 % або на 6,3 %. Такі ж висновки можна зробити і відносно результатів продуктивного використання устаткування, знос якого суттєво зріс, а також робочої сили, зорієнтованість у залученні якої до виробничих процесів пов'язувалася з малокваліфікованим їх прошарком.

За такого системного стану з використанням ресурсів, домінуючими в економіці приватними суб'єктами господарювання, а також перспектив розвитку приватної власності згідно приватизаційних програм можна впевнено пов'язувати результати поєднання факторів виробництва у процесах продукування товарів, робіт і послуг з ефективністю менеджменту саме у приватному секторі національної економіки.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Держава, безумовно, не зобов'язана слідкувати за тим, щоби той, хто використовує власність у продукуванні багатства отримав свою долю відповідно вкладу. І, тим не менше, щоби не говорили, проблема економічного зростання потребує більш ефективного переструктурування, а слід і державного регулювання постреформаційних процесів. Постає питання за яких умов і результатів переструктурування господарського комплексу інтереси приватного бізнесу в системі перевершують потребу у підтриманні її соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Седлак М. Тенденции развития секторальной структуры экономики / М. Седлак // Проблемы теории и практики управления. – 1998. – № 4. – С. 47 – 57.
2. Статистичний щорічник України за 2000 рік / Держ. ком. статистики України; Відп. за вип. В.А. Головка. – К.: Техніка, 2001. – 598 с.
3. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Держ. служба статистики України; За ред. О.Г. Осауленка. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2011. – 559 с.
10. Інформація щодо реформування відносин власності в Україні за 2008 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.spfu.gov.ua/ukr/reports_spfu.php
11. Національні рахунки України за 2008 рік: Статистичний збірник / Держ. ком. статистики України; За ред. І.М. Нікітіної. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2009. – 248 с.
12. Перехідна економіка: Підручник / В.М.Геєць, Є.Г.Панченко, Е.М.Лібанова та ін.; За ред. В.М. Гейця. – К.: Вища шк., 2003. – 591 с.
13. Національні рахунки України за 2004 рік: Статистичний збірник / Державний комітет статистики України; Відп. за вип. І.М.Нікітіна. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2006. – С. 110.
14. Моніторинг макроекономічних та галузевих показників / Міністерство економіки України. – 2009. – Вип. 10 (114). – 97 с.

** Гончарук Олександр Андрійович – аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України.*